

**СПЕКТР НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДИСЕРТАЦІЯХ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДРИ ГРИ
НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ ІНСТИТУТУ МИСТЕЦТВ
РІВНЕНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

3. Hryzohlazova, T. I. (2018). *Metodyka navchannia hry na fortepiano: navchalnyi posibnyk* [Methods of teaching piano: a textbook]. Kyiv, 169 p. [in Ukrainian].
4. Zhuravlova, N. I. & Kalenyk I. V. (2013). *Samostiina robota studentiv vyshchlykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv u protsesi vyvchennia dystsypliny "Kontsertmeisterskyi klas"* [Independent work of students of higher pedagogical educational institutions in the process of studying the discipline "Concertmaster class"]. No. 3. pp. 86–95. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_ppn_2013_3_11. [in Ukrainian].
5. Kartashova, Zh. (2019). *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* [Pedagogical education: theory and practice]. Vol. 27. 404 p. [in Ukrainian].
6. Kremenshtejn, B. L. (2003). *Vospitanie samostoyatel'nosti uchashchegosya v klasse specialnogo fortepiano* [Education of student independence in a special piano class]. Moscow, 128 p. [in Russian].
7. Rudnytska, O. P. (2005). *Pedahohika: zahalna ta mystetska* [Pedagogy: general and artistic]. Ternopol, 360 p. [in Ukrainian].
8. Сурин, Г. М. (1984). *Obuchenie igre na fortepiano* [Learning to play the piano]. Moscow, 176 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 11.05.2021

УДК 78:378(477):001.891

DOI:

Вікторія Прокопчук, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету
Юлія Тарчинська, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету
Лариса Яковенко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету

**СПЕКТР НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДИСЕРТАЦІЯХ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДРИ
ГРИ НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ ІНСТИТУТУ МИСТЕЦТВ РІВНЕНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

У статті викладено короткий зміст дисертаційних досліджень педагогів-піаністів кафедри першого у рівненському регіоні факультету, який у другій половині ХХ ст. розпочав здійснювати підготовку учителів мистецтва (музичного мистецтва) закладів середньої освіти. Аналіз цих наукових досліджень здійснювався на матеріалі кандидатських дисертацій кінця ХХ–початку ХХІ ст. Розгляд авторського внеску викладачів кафедри гри на музичних інструментах ІМ РДГУ у розвиток музично-педагогічної науки проводився у хронологічному порядку. Систематизовано і проаналізовано дисертації за спеціальностями "професійна педагогіка", "теорія і методика навчання музики та музичного виховання", "теорія і методика виховання".

***Ключові слова:** освітній процес; музично-педагогічна наука; вчитель мистецтва (музичного мистецтва); дисертаційне дослідження; педагоги-піаністи.*

Лім. 9.

Viktoriia Prokopchuk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Playing Musical Instruments Department, Institute of Arts, Rivne State University of Humanities
Iuliia Tarchynska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Department of Playing Musical Instruments, Institute of Arts, Rivne State University of Humanities
Larysa Yakovenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Playing Musical Instruments Department, Institute of Arts, Rivne State University of Humanities

**SPECTRUM OF SCIENTIFIC RESEARCH IN THE DISSERTATION OF A TEACHER OF
THE DEPARTMENT OF PLAYING MUSICAL INSTRUMENTS AT THE INSTITUTE OF
ARTS OF THE RIVNE STATE UNIVERSITY OF HUMANITIES**

The article presents a summary of the thesis research of piano teachers of the department of the first faculty in the Rivne region, which in the second half of the twentieth century began to train teachers of art (musical art) of

secondary schools. The analysis of these scientific studies was carried out on the material of PhD dissertations of the late twentieth and early twenty-first centuries. The consideration of the authors' contributions to the development of music and pedagogical science by the faculty members of the Department of Playing Musical Instruments of the Institute of Arts of the Rivne State University of Humanities has been carried out in chronological order. The theses on the specialties "Vocational pedagogics", "Theory and methods of teaching music and musical education", "Theory and methods of education" have been systematized and analyzed.

The main content of Yakovenko Larysa Petrovna's Ph.D. thesis defended in 1996 on the topic "Formation of Artistic Thinking of Students of Pedagogical Faculty by Means of Music" is devoted to research of theoretical and methodical aspects of the problem of formation of the future teachers' artistic thinking of by means of music.

Dzhura Oksana Fedorivna in her thesis research "Theoretical principles and pedagogical means of training a professional musician in the creative heritage of B. Yavorskiy" (2001) carried out a theoretical reconstruction of the musical and pedagogical concept of B. Yavorskiy, which makes it possible to transfer into a practical plane the idea of the revival of historical achievements of the Ukrainian people, in particular, in the field of musical pedagogy.

In the thesis, on the topic "Formation of expressive performance skills among students-instrumentalists in the process of studying the course "General piano" (2002), Tarchynska Iuliia Georgiyivna substantiated the conditions for the effective formation of piano performing technique as a system of stylistically corresponding techniques of sound science and sound production.

In 2003, Butsiak Viktoriya Ivanivna, in her thesis on the topic: "Pedagogical conditions for improving the piano training of students in higher pedagogical institutions on the basis of a historical and stylistic approach" proposed a model of piano training based on the sequential mastering of the musical repertoire in accordance with the evolution of the piano composer's creativity.

The thesis of Prokopchuk Viktoriya Ihorivna on the topic: "Polyethnic education of junior schoolchildren on the musical traditions of Volyn" (2014) is devoted to the problem of polyethnic education of junior schoolchildren on the musical traditions of Volyn. The scientific research reveals the educational potential of the musical traditions of the ethnic groups of Volyn and clarifies the features of their implementation in the process of educating junior schoolchildren, as well as identifies and theoretically substantiates the pedagogical conditions of multiethnic education of junior schoolchildren on the musical traditions of the ethnic groups of Volyn.

Keywords: *educational process; music and pedagogical science; art (music art) teacher; thesis research; piano teachers.*

Постановка проблеми. Професійний розвиток творчого потенціалу особистості, формування рівня фахових компетентностей, що відповідає сучасним вимогам у системі освітньої галузі України, обумовлюють звернення педагогів-практиків до органічного поєднання власних творчих та педагогічних знахідок із науково-дослідницькою діяльністю. Професійна освіта, метою якої є підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних учителів мистецтва (музичного мистецтва), в умовах глобалізації вимагає від усіх учасників освітнього процесу належного орієнтування у стрижневих напрямках музично-педагогічної науки. Особливої ваги набуває рівень фахової компетентності тих педагогічних працівників, які забезпечують процес здобування вищої освіти. Вони повинні володіти знаннями актуальних педагогічних підходів, методів і технологій. Не менш важливим є впровадження в освітню практику ефективних авторських методик викладання.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями. У II пол. XX ст. на Рівненщині – краї здавна багатому народними талантами – постало питання широкого забезпечення загальноосвітніх шкіл області вчителями музики. Тоді ж у Рівненському державному педагогічному

інституті з'явилися дисципліни "Музичний інструмент" та "Музична грамота". Згодом у зв'язку із потребою удосконалення підготовки фахівців у галузі музично-естетичного виховання та формування професійної мистецької компетентності освітянських кадрів у 1966 р. в РДПІ був створений музично-педагогічний факультет – один із перших в Україні.

У складі цього факультету в 1991 р. була виокремлена кафедра гри на музичних інструментах. Історія її колективу багата серйозними творчими здобутками викладачів та студентів, значним доробком навчально-методичних матеріалів.

Значний відсоток викладачів-піаністів кафедри наприкінці XX – на початку XXI ст. звернулися до вагомій науковій роботі – дисертаційних досліджень. Свої фаховий освітній рівень, педагогічний досвід вони втілили у наукових працях, тематика яких охоплює різнобічні питання професійної педагогіки, теорії і методики навчання музики та музичного виховання, теорії і методики виховання.

Сьогодні професійне становлення здобувачів музично-педагогічної освіти вже не мислиться поза актуальними науковими дослідженнями, знання яких дасть змогу застосовувати інноваційні освітні технології, впроваджувати зорієнтовані на вимоги сучасності спецкурси.

Метою статті є розкриття змісту авторського внеску викладачів-піаністів кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету в розвиток музично-педагогічної науки та музично-естетичного виховання, подання хронології захисту їх дисертаційних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Першу серед наукових досліджень педагогів-піаністів кафедри кандидатську дисертацію на тему: “Формування художнього мислення студентів педагогічного факультету засобами музики” захистила у 1996 р. *Лариса Петрівна Яковенко*. Її наукова праця присвячена дослідженню теоретичних та методичних аспектів проблеми формування художнього мислення майбутніх учителів засобами музичного мистецтва.

Авторка вирізняє у дослідженні нові тенденції її розв’язання, пропонує своє тлумачення розглядуваного поняття в світлі концептуальних положень філософії, естетики, психології. Опора на вже отримані результати наукових пошуків у суміжних галузях знань, а також аналіз праць з дидактики та методики виховання дали підстави дослідниці довести перспективність вивчення художнього мислення як основоположної категорії мистецької освіти, зокрема музичної.

У дисертаційній праці чітко визначені класифікаційні характеристики структури досліджуваного феномена, критерії та параметри його розвитку, рівні художнього мислення студентів музичних спеціалізацій, педагогічні умови експериментальної роботи з майбутніми учителями в інструментальному класі.

Крім того, Л. Яковенко доводить, що підвищення рівня розвитку художнього мислення студентів можливе завдяки створенню та реалізації системи педагогічних впливів, здійснюваних в умовах поєднання різних форм роботи і спрямованих на розвиток художнього мислення як цілісної системи взаємопов’язаних компонентів (мотиваційного, змістовного, операціонального), елементів кожного окремо взятого компонента та рівнів пізнання – перцептивного (інформаційного), аналітичного, асоціативного й творчого (імпровізаційного).

Експериментальне дослідження максимально спрямоване на активізацію самостійної роботи студентів, їхньої творчої активності, на використання проблемних методів навчання [9].

Посилаючись на глибoku і винятково актуальну роботу А. Маслоу у перекладі Г. Балла варто згадати слова знаного науковця про те, що розвиток креативності, здатності до натхненної імпровізації є найвищою підготовкою фахівця будь-

якої спеціальності, а художня освіта або точніше освіта з використанням засобів мистецтва є найкращим зразком для всіх освітніх систем.

Викладач кафедри *Оксана Федорівна Джура* виявила справжній дослідницький інтерес до творчої спадщини видатного вітчизняного музиканта та теоретика Болеслава Леопольдовича Яворського. У 2001 р. вона захистила дисертацію на тему: “Теоретичні засади та педагогічні засоби підготовки професійного музиканта у творчій спадщині Б. Л. Яворського”. Згодом у виданій в 2009 р. колективній монографії [1, 5] було зазначено, що Б. Яворського повною мірою можна назвати сином українського народу, який чимало зробив для розвитку музичної культури України. Його музично-педагогічний доробок, не менш цікавий і цінний, ніж теоретичний, переважно не упорядкований, не систематизований, не викладений текстуально і, тим більше, не опублікований самим автором, великою мірою залишився у вигляді численних фрагментів незавершених робіт, нотаток, офіційних документів та опублікованих спогадів його учнів і свідків музично-педагогічної діяльності майстра. Між тим видатний діяч вітчизняної культури Б. Яворський з любов’ю і наснагою обробляв і засівав елітними зернами культурну ниву. Завдячуючи значною мірою і його невтомній праці постала сучасна система вітчизняної музичної освіти.

На основі аналізу літературних та архівних джерел О. Джура теоретично реконструювала, систематизувала і узагальнила висунуті Б. Яворським теоретичні ідеї та застосовувані ним практичні педагогічні дії в царині професійної підготовки музикантів.

На основі дослідження документів й архівних матеріалів автор дисертації визначила педагогічні аспекти музично-теоретичної концепції Б. Яворського, виявила засадові принципи та конкретні педагогічні засоби, що застосовувалися Б. Яворським у процесі підготовки професійних музикантів; довела послідовність, системність і цілісність його науково-теоретичного доробку та практичної педагогічної діяльності, спрямованої до однієї мети – виховання музиканта високого культурного гатунку. Відтворені у дисертації музично-педагогічні погляди Б. Яворського є прикладом системної цілісності музично-історичної та музично-виконавської підготовки майбутнього музиканта [4].

У 1999 р. склад кафедри гри на музичних інструментах ІМ РДГУ поповнився викладачами Рівненського державного інституту культури. В результаті музичний інструмент педагоги-піаністи викладають вже не тільки студентам

спеціальності “014 Середня освіта (Музичне мистецтво)”. Курс фортепіано опановують на кафедрі і здобувачі вищої освіти за мистецькими спеціальностями галузі знань “02 Культура і мистецтво”. Відтак зростає проблема навчання гри на фортепіано студентів із різним рівнем володіння цим інструментом. Зрештою завжди актуальне питання пошуку шляхів прискореного опанування виконавською технікою на будь-якому інструменті спонукало викладача кафедри *Юлію Георгіївну Тарчинську* до обґрунтування методичної моделі оптимального формування техніки гри на фортепіано. У 2002 р. вона захистила кандидатську дисертацію на тему: “Формування у студентів-інструменталістів навичок виразного виконання в процесі вивчення курсу “Загальне фортепіано”. На прикладі зазначеної дисципліни Ю. Тарчинська досліджувала питання впровадження інтенсивних форм та способів викладання фортепіано в аспекті формування та розвитку виконавської техніки. У цьому аспекті, як підкреслює автор розвивального навчання у фортепіанному класі Г. Ципін, специфіка фортепіанного класу принципово не змінюється.

Шляхом аналізу й узагальнення досягнень фортепіанно-педагогічної думки ХХ ст., сучасних концепцій виконавської майстерності (Ю. Бай, Н. Брояко, Г. Коган, А. Маліковська, К. Мартінсен, М. Метнер, Я. Мільштейн, Г. Нейгауз, О. Шульпяков, О. Щолокова та багато ін.) Ю. Тарчинська стверджує, що інтегральним напрямом вдосконалення процесу формування інструментально-виконавської техніки є раціональне опанування навичками звуковидобування та звуковедення, що складають техніку звукотворення. У зверненні до вагомих досліджень принципів рухової активності людини (П. Анохін, М. Бернштейн, В. Зінченко, Л. Чхаїдзе та ін.) автор дисертації наголошує на необхідності усвідомлення взаємозалежності та взаємозумовленості слухового й рухового компонентів техніки звукотворення. Йдеться про комплексний підхід до формування інструментально-виконавських дій. Це – насамперед, взаємодія естетичного, інформаційного, емоційно-інтелектуального та обумовленого музичними завданнями технічного компонентів у процесі формування прийомів гри. А також вдосконалення техніки звукотворення з погляду спрямованих на звуковий результат та фізично зручних виконавських рухів, що позитивно позначатиметься і на здатності досягати віртуозних ефектів згідно із завданнями інтерпретації музичного твору.

Не менш важливим чинником оптимального розвитку техніки гри на фортепіано є здатність

застосовувати в нових умовах попередньо набутий досвід розв’язання виконавських завдань. Згідно з висновками дослідників проблем руху (Н. Гордєєва, В. Зінченко) про придатність сформованого сенсомоторного образу до регуляції нових дій, того чи того класу рухів, положень музикознавства щодо змісту елементів музичного стилю, Ю. Тарчинська визначає та конкретизує звукові форми втілення ключових піаністичних умінь, окреслює типові їх рухові характеристики [8].

Тож висновок теоретичної частини її дослідження полягає у такому: у всій різноманітності фортепіанно-виконавської техніки постійно виявлятимуться (звичайно, варіативно) сутнісні характеристики техніки *стилістично відповідного* звукотворення. Тому свідоме опанування взаємозалежними та взаємозумовленими компонентами таких прийомів створює умови для ефективної технічної підготовки у фортепіанному класі. Підняття до рівня узагальнень у контексті стильових характеристик техніки звукотворення оптимізує процес пошуку спільності між опанованими й новими виконавськими прийомами.

У побудові освітнього процесу в означеному напрямі слід уникати формального підходу. Техніка звукотворення має формуватися внаслідок художньо-пізнавальної, дослідницької діяльності музиканта. Визначення оптимальної рухової організації стилевідповідних прийомів звукотворення буде доречним, якщо стосуватиметься орієнтовного типу дій, як усвідомлення відчуттів, що супроводжують зручне виконання прийомів гри.

Під час формування стилевідповідної техніки звукотворення не обов’язково вивчати опуси всіх наявних композиторських шкіл. Зі збільшенням міри підпорядкованості стильових елементів зростає їх “універсальність”. Тому відносна другорядність способів фортепіанного інтонування посилює їх значення інваріанта для виконавської техніки. Крім того, зважаючи на спорідненість фонічних ідей метатексту фортепіанної музики, опановувати типові способи стилевідповідної техніки звукотворення Ю. Тарчинська пропонує у вивченні фортепіанних стилів, визначальних для розвитку піанізму.

Наприкінці 1980-х рр. у відомому фаховому виданні був опублікований проект перебудови навчальних планів у закладах вищої музичної освіти доктора мистецтвознавства, професора О. Демченка [3]. Науковець наполягав на доцільності комплексного опанування освітнього матеріалу на основі єдиної системи підготовки фахівця-музиканта, зорієнтованої на проблеми стилю та інтерпретації, на розвиток творчого

мислення. На думку О. Демченка, *принцип історизму*, покладений в основу курсів, сприяє цілісному охопленню музичного стилю, оскільки відкриває можливості комплексного аналізу всіх необхідних його компонентів – від мелосу і ритму до фактури, від гармонії і поліфонії до драматургії і архітекτονіки тощо. Модель паралельного вивчення історичної епохи в різних аспектах спонукатиме до сприйняття інтертекстуальних зв'язків, орієнтуватиме студентів у процесах історичної еволюції, формуватиме цілісне уявлення про них, виховуватиме вміння самостійно мислити та встановлювати нові суттєві зв'язки. Автор наголошує, що найвагоміша сторона музичної професійності – здатність оперувати стилями різних епох (як у виконавській, так і в педагогічній сферах) – найкраще формується в процесі всебічного *синхронного* вивчення музичної мови.

Тож вчений запропонував такий розподіл історичного матеріалу за курсами:

- перший курс – від витоків до середини XVIII ст.;
- другий курс і 1 семестр третього – з середини XVIII ст. і до кінця XIX ст.;

- 2 семестр третього і четвертий курс – XX ст.

Водночас О. Демченко зауважує, що жорстка профілізація предметів музично-теоретичного циклу (сольфеджіо, гармонія, поліфонія, аналіз музичних форм тощо) ускладнює трансформацію освітнього процесу на історичній основі!

Тоді ж (1989) подібна ідея втілюється зокрема у посібнику М. Глушенка (Фортепианная тетрадь юного музыканта. Выпуск 2. Ленинград: Музыка, 1989. 169 с.). Викладені у ньому музично-педагогічні принципи і методичні установки зумовили структуру та зміст видання, відбір нотного матеріалу, логіку і послідовність викладу. “Фортепианний зошит” підготовлений так, щоб користувач міг як виконавець з перших кроків у фортепианному мистецтві пізнавати музику різних історичних епох, стилів та жанрів. Зміст видання: послідовно викладені твори композиторів XVI–XVII ст., XVIII ст., XIX ст., XX ст.

У світлі зазначених ідей та методичних рекомендацій у 2003 р. викладач кафедри гри на музичних інструментах ІМ РДГУ *Вікторія Іванівна Буцяк* розробила методіку впровадження історико-стильового підходу в систему фортепианної підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти. Тема її дисертації: “Педагогічні умови удосконалення фортепианної підготовки студентів у вищих педагогічних закладах на основі історико-стильового підходу”. Запропонована модель фортепианної підготовки спрямована на послідовне засвоєння студентами

стильових закономірностей музики відповідно до їх еволюційного становлення, формування у студентів умінь обґрунтованої художньо-стильової інтерпретації музичних творів і передбачає перспективне планування та цілеспрямовану систематизацію навчального репертуару студентів; застосування історико-стильового аналізу в процесі вивчення фортепианних творів; розробку практичних форм контролю за формуванням у майбутніх учителів музики умінь художньо-стильової інтерпретації.

Експериментальна програма В. Буцяк з основного музичного інструмента (фортепіано) передбачає “акцентоване вивчення” творів певного стильового напрямку, зміст якого полягає в наданні переваги на кожному етапі фортепианного навчання студентів вивченню творів певного стильового напрямку:

- перший курс – опрацьовується переважно

- клавирна музика та творча спадщина Й. Баха, Г. Генделя;

- другий курс – глибоке засвоєння характерних ознак становлення і розквіту класицизму (творчість Й. Гайдна, В. Моцарта, Л. Бетховена);

- третій курс – фортепианна спадщина композиторів-романтиків, а також стильові особливості постромантизму;

- четвертий курс – музика XX ст., представлена творчістю Б. Бартока, С. Рахманінова, Я. Сибеліуса, А. Хачатуряна та ін.

Вітчизняну музику у розмаїтті її стильових напрямів автор наукової праці пропонує вивчати в контексті розвитку світової музичної культури, супроводжуючи весь процес фортепианної підготовки майбутніх учителів мистецтва [2].

На початку третього десятиліття незалежності України на тлі суперечливих соціально-культурних процесів і міждержавних суспільно-політичних трансформацій загострилася проблема державної міцності та суверенності, етнонаціонального становлення особистості і суспільства, формування суспільства з гармонійним розвитком етносів для забезпечення національної єдності, виховання поваги до культури, мистецтва, традицій різних етнічних спільнот.

Відтак – актуальність питання багатоетнічного виховання молоді у контексті етновиховання та діалогу культур, а також загострення потреби через недооцінку виховного потенціалу музичних традицій різних культур та відсутність ефективного навчально-методичного забезпечення цього процесу спонукало викладача кафедри гри на музичних інструментах ІМ РДГУ *Вікторію Ігорівну Прокопчук (Дикало)* обґрунтувати педагогічні умови, оптимальні для здійснення багатоетнічного музичного виховання молодого

покоління. Зрештою, своєчасність нею захисту кандидатської дисертації на тему “Поліетнічне виховання молодших школярів на музичних традиціях Волині” у 2014 р. не викликає заперечень.

Автором узагальнено теоретичні основи поліетнічного виховання і на основі аналізу, систематизації й узагальнення філософсько-естетичних, мистецтвознавчих, історичних, психолого-педагогічних джерел (Д. Батарчук, Г. Волков, В. Євтух, В. Лаппо, Н. Лисенко, Г. Лозко, С. Лур’є, А. Марушкевич, Л. Микуланинець, Т. Поштарьова, Ю. Руденко, О. Чебан та ін.) схарактеризовано його сутність в умовах поліетнічного регіону (яким, власне, є Волинь), а саме: освоєння учнями музичного фольклору різних етносів, формування уявлень про багатство етнічних традицій рідної культури, виховання міжетнічної толерантності як прояву ціннісного ставлення до мистецьких традицій та відмінностей етносів [5]. Важливим аспектом поліетнічного виховання на музичних традиціях є розуміння його як художньо-естетичного виховання засобами музичного фольклору.

Також В. Прокопчук наголошує, що виховний потенціал музичних (етнічних) традицій етносів Волині як складової єдиної національної культури полягає у відображенні у фольклорі кожного етносу – піснях, танцях, інструментальних творах – етичних та естетичних цінностей народу; притаманному музичному мистецтву інтонаційному втіленні естетичних та духовних надбань; взаємозбагаченні культур різних етносів у їхній взаємодії, яка поглиблює внутрішній світ особистості.

Автором з’ясовано, що особливістю взаємодії етносів Волині, яка притаманна й змісту музичних традицій у вихованні молоді, є: відсутність конфронтації й повага кожного етносу до традицій українських та інших етносів; асиміляція й акультурація поряд зі збереженням власної самобутності. Поліетнічне виховання молоді Волині ґрунтується на відкритості відновлюваних традицій усіх етносів краю як складової єдиної національної культури для освоєння незалежно від етнічної належності школярів [там само].

Дослідницею доведено, що поліетнічне виховання на музичних традиціях Волині оптимізується у створеному поліетнічному музично-виховному середовищі, як провідна педагогічна умова успішності цього процесу, поруч такими супутніми, як: методичне забезпечення поліетнічного виховання на основі використання музичного фольклору різних етносів рідного краю; ознайомлення учнів та батьків з музичними

традиціями найпоширеніших етносів Волині під час їх спільної творчої діяльності; ініціювання школою залучення етногромад до процесу поліетнічного виховання молоді.

Тож В. Прокопчук порушено важливу проблему поліетнічного виховання молодого покоління, де індикатором результативності такого виховання виокремлено міжетнічну (міжкультурну) толерантність як цементуючу основу стійкості та цілісності держави, а також важливий чинник міжкультурного діалогу у багатоетнічному полікультурному суспільстві; розроблено теоретичну й практичну значущість, що полягає у підготовці і впровадженні методичного забезпечення поліетнічного виховання школярів на музичних традиціях Волині, доборі музичного та мистецького матеріалу для роботи з учнями (зі спадщини найпоширеніших етносів краю – польського, чеського, німецького, єврейського, білоруського тощо), розробці комплексу творчих завдань, сценаріїв, конкурсів, виставок, імпрез для пізнання поліетнічних музичних традицій тощо.

Наголосимо: прогностичність цього наукового дослідження полягає у тому, що сьогодні, як ніколи, гостро постає проблема поліетнічного виховання як учнівської молоді – майбутнього держави й нації, так і здобувачів вищої освіти усіх мистецьких спеціальностей (майбутніх учителів мистецтва зокрема) – провідників культури й мистецтва у вихованні молодого покоління. Відтак ці питання виходять на міжкультурний, полікультурний і кроскультурний рівень та в умовах модернізації вітчизняної школи, зокрема і вищої, тісно пов’язані з виконанням таких стратегічних завдань загальнодержавного масштабу, як національно-патріотичне виховання молоді, виховання поваги до мистецьких традицій і цінностей різних етносів, що проживають в Україні, зміцнення та збереження культурної пам’яті і самобутності українського народу.

У цьому контексті особливої значущості набувають регіональні культурно-мистецькі дослідження та етнокраєзнавчий підхід, які після захисту кандидатської дисертації В. Прокопчук знайшли продовження у її глибоких наукових розвідках і втілилися в авторському навчальному курсі “Музичне краєзнавство Рівненщини” та однойменному навчально-методичному посібнику [7]; щорічному освітньо-мистецькому довіднику “Знаменні та пам’ятні дати” [6]; ініціації та проведенні Всеукраїнського відкритого конкурсу молодих виконавців української інструментальної музики імені Германа Жуковського, що має краєзнавчий напрям; доборі виконавського репертуару для здобувачів вищої освіти з

**СПЕКТР НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДИСЕРТАЦІЯХ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДРИ ГРИ
НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ ІНСТИТУТУ МИСТЕЦТВ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

дисциплін “Основний музичний інструмент”, “Додатковий музичний інструмент” (фортепіано), “Загальне фортепіано” тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що в рамках однієї статті автори не могли претендувати на вичерпний критичний аналіз представлених наукових досліджень. Сподіваємося – стисла характеристика змісту дисертаційних праць одного із численних колективів педагогів закладів вищої освіти музично-педагогічного спрямування допоможе молодим дослідникам зорієнтуватися у тенденціях наукового пошуку шляхів оптимізації викладання мистецьких дисциплін, ефективного формування фахових компетентностей здобувачів вищої мистецької освіти, актуальності, новизни тих чи тих положень наукової думки у галузі музичної педагогіки. Подібний огляд уможливіє прогресивний розвиток потенціалу дослідників у системі організації наукової діяльності у сфері мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв Ю. Л., Джура О. Ф. Професійна підготовка музиканта: уроки Болеслава Яворського. Київ: ДАККіМ, 2009. 128 с.
2. Буцяк В. І. Педагогічні умови удосконалення фортепіанної підготовки студентів у вищих педагогічних закладах на основі історико-стильового підходу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2003. 24 с.
3. Демченко А. И. Изучать целостно. *Советская музыка*. Москва, 1988. № 9. С. 88–90.
4. Джура О. Ф. Теоретичні засади та педагогічні засоби підготовки професійного музиканта у творчій спадщині Б. Л. Яворського: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2001. 25 с.
5. Дикало В. І. Поліетнічне виховання молодших школярів на музичних традиціях Волині: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2014. 19 с.
6. Знаменні та пам'ятні дати 2021 року: мистецько-освітній довідник. Випуск 7 / упор. В. І. Прокопчук, М. Ф. Смально, Л. П. Яковенко; наук. ред. та відпов. за випуск В. І. Прокопчук. Рівне: О. Зень, 2021. 156 с.
7. Прокопчук В. І. Музичне краєзнавство Рівненщини: навчально-методичний посібник. Рівне: О. Зень, 2021. 384 с.
8. Тарчинська Ю. Г. Формування раціональних прийомів гри на фортепіано: на прикладі творчої спадщини Л. Бетховена, Ф. Шопена, С. Прокоф'єва. Рівне: Волинські обереги, 2012. 100 с.
9. Яковенко Л. П. Формування художнього мислення

студентів педагогічного факультету засобами музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.04. Інститут педагогіки і психології професійної освіти Академії педагогічних наук України. Київ, 1996. 24 с.

REFERENCES

1. Afanasiev, Yu. L. & Dzhura, O. F. (2009). *Profesiina pidhotovka muzykanta: uroky Boleslava Yavorskoho* [Professional training of a musician: lessons of Boleslaw Yavorsky]. Kyiv: State academy of leading shots of culture and arts, 128 p. [in Ukrainian].
2. Butsiak, V. I. (2003). *Pedahohichni umovy udoskonalennia fortepiannoї pidhotovky studentiv u vyshchikh pedahohichnykh zakladakh na osnovi istoryko-stylovoho pidkhodu* [Pedagogical conditions for improving the piano training of students in higher pedagogical institutions on the basis of a historical and stylistic approach]. *Extended abstract of candidate's thesis*. National Pedagogical Dragomanov University. Kyiv, 24 p. [in Ukrainian].
3. Demchenko, A. I. (1988). *Izuchat tselostno* [Holistic Study]. “Soviet music”. Moscow, No. 9, pp. 88–90. [in Russian].
4. Dzhura, O. F. (2001). *Teoretychni zasady ta pedahohichni zasoby pidhotovky profesiinoho muzykanta u tvorchii spadshchyni B. L. Yavorskoho* [Theoretical principles and pedagogical means of training a professional musician in the creative heritage of B. L. Yavorsky]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv National University of Culture and Arts. Kyiv, 25 p. [in Ukrainian].
5. Dykalo, V. I. (2014). *Polietnichne vykhovannia molodshykh shkoliariv na muzychnykh tradytsiakh Volyni* [Multiethnic Education of Junior Schoolchildren on the Musical Traditions of Volyn]. *Extended abstract of candidate's thesis. The Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. Kyiv, 19 p. [in Ukrainian].
6. Prokopchuk, V. I., Smalko, M. F. & Yakovenko, L. P. (2021). *Znamenni ta pamiatni daty 2021 roku: mystetsko-osvitnii dovidnyk* [Significant and memorable dates of 2021: an artistic and educational guide]. Rivne, 156 p. [in Ukrainian].
7. Prokopchuk, V. I. (2021). *Muzychne kraieznavstvo Rivnenshchyny* [Musical local lore of the Rivne region]. Rivne, 384 p. [in Ukrainian].
8. Tarchynsjka, Ju. Gh. (2012). *Formuvannja racionalnykh pryjomiv ghry na fortepiano* [Formation of rational techniques for playing the piano]. Rivne, 100 p. [in Ukrainian].
9. Yakovenko, L. P. (1996). *Formuvannia khudozhnoho myslennia studentiv pedahohichnoho fakultetu zasobamy muzyky* [Formation of Artistic Thinking of Students of Pedagogical Faculty by Means of Music]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Kyiv, 24 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.05.2021

